

Krok za krokem Zeměpisnou olympiádou

Počínaje tímto 2. číslem Geografických rozhledů nabízíme našim čtenářům pravidelnou rubriku, která bude informovat o soutěži pro talentované žáky v oblasti zeměpisu s názvem Zeměpisná olympiáda (dále ZO). Soutěž vám jistě není neznámá, na těchto stránkách byste se měli dozvídat další podrobnosti, organizační náležitosti, a především také příklady soutěžních otázek, které soutěžící v různých kolech a kategoriích řešili. Tato rubrika proto může sloužit jako příprava na soutěž, prověření otázek a také v ní najdete náměty pro práci v hodinách zeměpisu, úkoly rozšiřující běžnou výuku na různých stupních škol. V prvním dílu série článků čtenáře seznámíme se strukturou soutěže, se soutěžními koly a kategoriemi a s návaznostmi mezi nimi.

Zeměpisná olympiáda probíhá ve čtyřech hierarchicky podřízených soutěžních kolech (kolo školní, okresní, krajské a celostátní nebo též ústřední). Vítězové každého nižšího kola postupují do soutěže v nejbližším následném vyšším kole. Přesný postupový klíč je rozepsán ve schématu. Pořádání školního kola ZO si zajišťuje každá škola sama, okresní a krajské kolo se řídí pokyny krajského garanta ZO (zpravidla odboru školství krajského úřadu, který spolupracuje s komisí z řad učitelů zeměpisu). Otázky do poslední zmíněných dvou kol dodává tzv. pořadatelská organizace ZO, jíž bývá vysokoškolské pracoviště připravující učitele zeměpisu (v současnosti je touto organizací katedra geografie Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni – www.kge.zcu.cz; Suda 2011). Pořadatelská organizace pak plně zajišťuje celostátní kolo.

Zeměpisná olympiáda je vypsána pro čtyři kategorie podle dosaženého stupně vzdělání žáků, resp. jejich věku (viz tabulka). V každé soutěži jsou kategorie vždy oddělené, s vlastním souborem soutěžních úloh, a proto také do vyššího kola postupují odděleně soutěžící z jednotlivých kategorií (např. z okresního kola kategorie A do krajského kola kategorie A). Vítězové celostátních kol dvou nejstarších věkových kategorií mají navíc možnost zúčastnit se tří typů soutěží mezinárodních: 1. International Geography Olympiad (Mezinárodní geografické olympiády), pořádané Mezinárodní geografickou unií (IGU), 2. National Geographic World Championship, zajišťovaného magazínem National Geographic a 3. CERIGEO – Central European Regional Olympiad (Středoevropské regionální olympiády), která byla od roku 2003 organizována na základě dobrovolné spolupráce středoevropských států. Iniciativa CERIGEO vznikla proto, že do letošního roku (2011) byla International Geography Olympiad pořádána pouze každý sudý rok

a středoevropská soutěž tak vyplňovala chybějící mezinárodní rozměr v roce lichém. Ovšem počínaje letošním rokem je International Geography Olympiad již vypsána pro každý rok, a proto bude po svém zvolení nová ústřední komise ZO chystat změny v organizačním řádu ZO a o ustavení CERIGEO jako soutěže pro kategorii C, jako doplněk v sudé roky k National Geographic World Championship.

Každé soutěžní kolo má pevně danou strukturu soutěžních aktivit. Práce je velmi rozmanitá a žáci musejí prokázat řadu znalostí a dovedností, nelze si představovat, že soutěžící v zeměpisné olympiádě pouze sedí ve třídě a zaškrťává správné odpovědi v soutěžním testu. Mnohé činnosti se totiž odvíjejí například v terénu. Strukturu soutěžních otázek podrobněji představíme v příštím čísle Geografických rozhledů, nyní jsme pro vás jen namátkou vybrali několik příkladů úloh z letošního mezinárodní soutěže CERIGEO pro věkovou kategorii D.

Při mezinárodních geografických soutěžích spolupracují soutěžící ze zúčastněných zemí v národních týmech, ale zároveň soutěží jednotliví členové také sami za sebe. Práce v terénu je určena týmu a je založena na předpokladech spolupráce jednotlivých členů a efektivní koordinaci činností v rámci skupiny. Letos navštívili soutěžící opuštěný lom na slévarenské pískové hlinky v lokalitě Seč v Moravském krasu (blíže Hofmann, Kolečka, Lněnička, Ruda 2011) a seznámili se se zájmy různých aktérů (správa CHKO, samospráva, soukromý sektor) v dané lokalitě. Následně byli postaveni do role skupiny expertů, která má zmapovat terén a připravit studii dalšího rozvoje těžby s vědomím konkrétních omezení a požadavků jednotlivých aktérů:

1. CHKO Moravský kras povolí odtěžit pouze plochu nepřesahující dvojnásobek původní plochy těžby.
2. Zastupitelstvo obce Rudice nechce, aby se těžba dostala za silnici vymezenou severní a západní částí lomu a aby se přiblížila více než 50 m ke komunikacím.
3. Školní lesní podnik Křtiny povolí odtěžit pouze 4 ha lesa.
4. Zemědělské družstvo AGRIS Jedovnice nabízí k dispozici odkup pouze těch pozemků, které bezprostředně sousedí s lomem a které však zároveň nenáleží do kategorie orné půdy.

1. úkol:

Vytvořte mapu obsahující základní topografické prvky nezbytné pro lokalizaci plochy pro možné rozšíření těžby a vypracujte studii, která bude krok za krokem dokumentovat, jak jste dospěli k výslednému závěru.

Expertní studie musela obsahovat také návrh tří revitalizačních (rekultivačních) opatření po ukončení těžby.

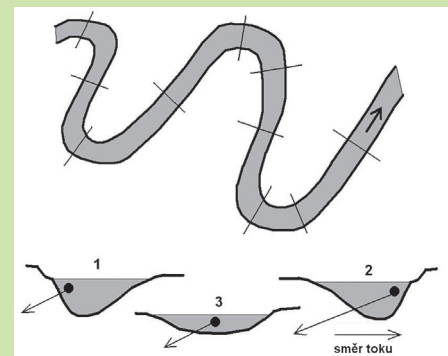
2. úkol:

S ohledem na poskytnuté informace navrhněte tři možné příklady rekultivace či revitalizace těžbou využitého území tak, aby respektovaly charakter daného území a jeho přirozený přírodní a historický vývoj. Dále je popište, doplňte náčrtem a identifikujte dvě možná rizika jejich případné realizace. (Autoři úlohy: A. Ruda, E. Hofmann)

Obdobnou úlohu lze samozřejmě vymyslet pro libovolnou lokalitu ve vašem regionu. Principem zůstává, že žáci se zamýšlejí nad „reálným“ problémem (nebo jeho simulací).

V originále je jednacím jazykem mezinárodních soutěží angličtina, pro potřeby časopisu uvádíme český překlad zadání úloh. Příkladem soutěžního klání, v němž účastníci naopak řeší otázky samostatně, je písemný test nebo tzv. multimediální test sestávající z rychlého sledu testových otázek připravených v powerpointové prezentaci.

Z písemného testu soutěže CERIGEO 2011 jsme vybrali následující úlohu:

Pod čísly 1, 2 a 3 jsou znázorněny typické profily meandrující řeky. Napište správná čísla k desíti příčným průřezům ve schématu průběhu meandrující řeky. Velké puntíky v příkladech 1–3 označují místo s nejvyšší průtokovou rychlostí. (Autor úlohy: J. Kolečka)

Silvie Kučerová,
Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem
silvie.kucerova@ujep.cz

LITERATURA A ZDROJE DAT:

- HOFMANN, E., KOLEJKA, J., LNĚNIČKA, L., RUDA, A. (2011): Central European Regional Olympiad – CERIGEO 2011. Informace ČGS, 30, č. 2, s. 77–79.
- KOLEJKA, J., RUDA, A. (2011): V San Franciscu proběhla světová žakovská zeměpisná olympiáda. Informace ČGS, 30, č. 2, s. 76–77.
- SUDA, J. (2011): Zeměpisná olympiáda 2011. Informace ČGS, 30, č. 2, s. 75–76.
- <http://www.kge.zcu.cz/cgs/ZO/index.htm> ... internetové stránky pořadatele Zeměpisné olympiády v letech 2008–2012

GEOGRAFIE A ŠKOLA

Struktura soutěže Zeměpisná olympiáda a navazujících soutěží mezinárodních

Vyhlášení zeměpisné olympiády ročník 2011/2012

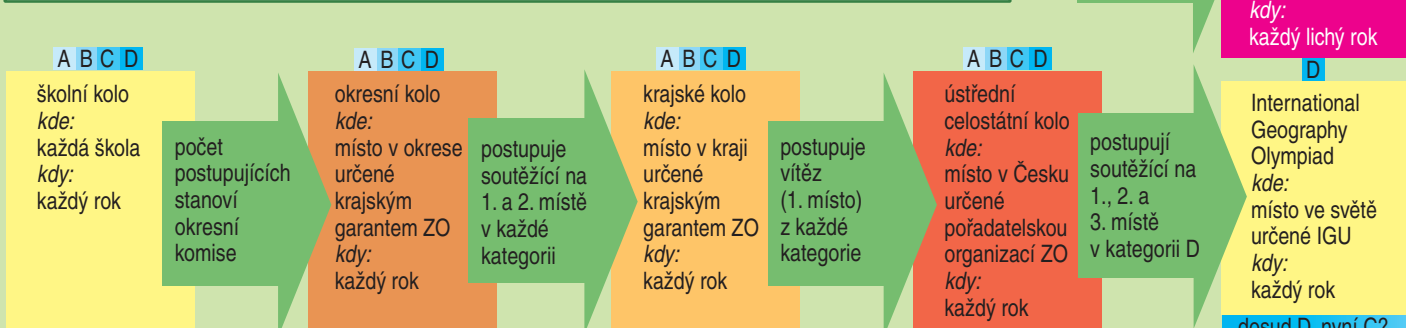
Školní kolo – proběhne do konce února 2012

Krajské kolo – středa 18. 4. 2012

Okresní kolo – středa 14. 3. 2012

Celostátní kolo – středa 16. 5. 2012

Bližší informace naleznete na <http://www.kge.zcu.cz/cgs/ZO/index.htm>

Sestavila S. Kučerová na základě: Kolečka, Ruda (2011) a podkladů J. Peštové a E. Hofmannova

Soutěžní kategorie Zeměpisné olympiády

Kategorie	Komu je určena
A	žáci 6. ročníků základních škol a 1. ročníků osmiletých gymnázií
B	žáci 7. ročníků základních škol a 2. ročníků osmiletých gymnázií
C	žáci 8. a 9. ročníků základních škol a 3. a 4. ročníků osmiletých gymnázií a 1. a 2. ročníků šestiletých gymnázií
D	žáci 1. až 4. ročníků středních škol (bez ohledu na zaměření a specializaci SŠ), 5. až 8. ročníků osmiletých gymnázií a 3. až 6. ročníků šestiletých gymnázií

Zdroj: Organizační řád Zeměpisné olympiády, č. j.: 22 127/2005-51

The Geography Olympiad: Step by Step. The objective of this article is to provide information regarding the principles and organization of the Geography Olympiad competition and, specifically, to familiarize teachers with the competition's structure and motivate students to participate in it. The article focuses on the structure of the Geography Olympiad, in terms of the various rounds of competition, and discusses the possibility of participating in additional, international geographical competitions. The article also provides a number of examples of competition tasks from previous years and, therefore, provides topics for instruction in geography.

Přípravný kurz k přijímacím zkouškám z geografie (nejen) na PřF UK v Praze

Rozhodli jste se pro studium geografie na vysoké škole? Nebo pro studium jiného oboru, u něhož je součástí přijímací zkoušky zkouška z geografie/zeměpisu, základů společenských věd či všeobecného základu? Maturujete ze zeměpisu? Potřebujete si zopakovat znalosti a dovednosti z oblasti geografie a kartografie? Chcete se dozvědět nové informace, odborné pohledy na současný svět a jeho problémy? Pokud jste odpověděli kladně alespoň na jednu z otázek, pak je právě pro vás určen Přípravný kurz k přijímacím zkouškám z geografie, který pořádá geografická sekce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Kurz je zařazen mezi tzv. kurzy celoživotního vzdělávání a každý účastník po splnění závěrečného testu obdrží certifikát, kterým děkan Přírodovědecké fakulty potvrzuje absolvování kurzu.

Přípravný kurz probíhá od ledna do dubna, v pátek od 14.00 do 17.00 v hlavní budově PřF UK v Praze, Albertov 6, Praha 2, Korčáková posluchárna (Levá rýsova). První lecke proběhne 6. 1. 2012 a rozpis následujících přednášek je uveden v tabulce.

Na kurz se můžete předběžně přihlásit na e-mailové adrese Silvie Kučerové: ku@natur.cuni.cz do 23. 12. 2011.

Na první hodinu kurzu se nicméně může dostavit každý zájemce i bez předběžné přihlášky. Kurzovné činí 2500 Kč, přičemž cena zahrnuje 36 hodin přednášek a seminářů, výukové materiály, vybraná čísla Geografických rozhledů aj. Během kurzu budou představeny, procvičeny a vysvětleny otázky z přijímacích zkoušek z předchozích let. V závěrečné hodině si pak každý účastník může vyzkoušet „přijímací zkoušku nanečisto“, tedy pokusit se 60 minut samostatně řešit test, na nějž obdrží zpětnou vazbu.

Bližší informace o studiu geografie na PřF UK v Praze naleznete na internetových stránkách <http://www.natur.cuni.cz/faculty/studium> (včetně ukávek úloh z přijímacích testů). S geografickou sekci se můžete seznámit také 20. 1. 2012 na Den otevřených dveří, jste srdečně zváni.

Silvie Kučerová, PřF UK v Praze
ku@natur.cuni.cz

Harmonogram kurzu

Datum	Téma lekce
6. 1. 2012	Úvod kurzu; Rozmanitá tvář Česka
13. 1. 2012	Mapy, geoinformatika a dálkový průzkum Země
27. 1. 2012	Utváření povrchu Země
10. 2. 2012	Průmysl a doprava
24. 2. 2012	Proměnlivost počasí a podnebí
2. 3. 2012	Zemědělství a využití půdy
9. 3. 2012	Voda
16. 3. 2012	Populace, lidé, společnost
23. 3. 2012	Fyzikogeografické členění světa
30. 3. 2012	Sociálněgeografické členění světa
13. 4. 2012	Evropská unie a Evropa regionů
20. 4. 2012	Veřejná správa a územní rozvoj; závěrečný test

Každou lekcí garantuje specialista v daném oboru. Lektori kurzu působí na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze a na gymnáziích.

Termíny konání jednotlivých přednášek a seminářů jsou neměnné, ale organizátoři si vyhrazují právo na změnu harmonogramu zařazení jednotlivých témat.